

Вікторія Келемен,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»

РОЛЬ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР У ФІЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виховання дітей дошкільного віку є важливою та складною педагогічною проблемою, оскільки саме на цьому етапі формується база якостей, необхідних майбутньому громадянину своєї країни. Формування громадянської свідомості, патріотизму, фізичного та духовного розвитку, а також професійної спрямованості можливе лише в межах цілісного педагогічного процесу.

Науковці, зокрема Л. Артемова, А. Богуш, О. Кононко, В. Котирло, З. Плохій, Т. Поніманська, Ю. Приходько, Н. Яришева, приділяють особливу увагу значенню фізичного виховання дітей дошкільного віку. У їхніх працях підкреслюється, що фізичний розвиток є невід'ємною складовою гармонійного становлення особистості дитини та важливим елементом формування її соціальної і громадянської активності.

Українські народні рухливі ігри мають значний виховний потенціал, обумовлений їхнім культурно-історичним походженням та соціальними функціями в системі дошкільної освіти. Вони сприяють багатогранному фізичному розвитку дітей дошкільного віку за умови їх раціонального поєднання з іншими засобами фізичного виховання.

Крім того, ці ігри збагачують духовний світ дітей, забезпечуючи можливість ознайомлення з культурною спадщиною, народними традиціями та обрядами, що відображають багатовікову історію українського народу. Багато з цих елементів збереглися до сьогодення, надаючи дітям змогу не лише розвиватися фізично, але й формувати уявлення про національну ідентичність та історичну спадщину [2, с. 13].

Участь дітей дошкільного віку в народних рухливих іграх різної інтенсивності сприяє освоєнню основних рухових умінь, таких як ходьба, біг, стрибки, рівновага, лазіння та метання. У процесі таких ігор відбувається формування витримки, сміливості, здатності діяти як у колективі, так і самотійно.

Народні ігри сприяють розвитку фізичних якостей, зокрема спритності, швидкості, влучності, витривалості та кмітливості, а також спрямовані на виховання вольових рис, зокрема волі до перемоги. Завдяки своїй динамічності й багатофункціональності ці ігри стають ефективним засобом всебічного фізичного та морального розвитку дітей. [3].

У межах основної освітньої програми для кожної вікової групи передбачені рухливі ігри, які відповідають віковим особливостям та індивідуальним здібностям дітей. У народних рухливих іграх особливу роль відіграють правила, які визначають послідовність дій, характер взаємин між учасниками та спрямовують їхню поведінку, забезпечуючи структурованість і динаміку гри.

Як фольклорний жанр, народні ігри мають унікальні особливості. Вони зазвичай є груповими, що дозволяє об'єднувати значну кількість учасників – від 10 до 20 і більше осіб. Структурна гнучкість народних ігор забезпечує можливість залучення всіх охочих, сприяючи формуванню атмосфери співпраці, єдності та активної участі. Ці характеристики роблять народні ігри цінним засобом як фізичного розвитку, так і соціальної взаємодії.[2].

Народні ігри є універсальними за своїм характером і можуть проводитися в будь-якому середовищі: у приміщенні, на галявині, подвір'ї, біля водойми, на луках чи поблизу річки. Їхня гнучкість дозволяє адаптувати ігри до різних умов, зберігаючи при цьому їхню виховну й розвивальну цінність.

Багатоваріантність є однією з ключових особливостей народних ігор. Одна й та сама гра може набувати різних форм у залежності від регіону України, відрізняючись варіаціями текстів, приспівів чи повторів. Це особливо яскраво проявляється в таких іграх, як «А ми просо сіяли», «Мак», «Калина», які, попри різноманітність виконання, зберігають свою основу, відображаючи багатство й розмаїття української культурної спадщини.

У грі «Мак» у першому варіанті діти звертаються до Городника, чи полив він мак та чи поспів мак. При цьому кожне запитання оспівується приспівом: «Маки, маки, маківочки, золотії голівочки» [1, с. 69].

Характерною особливістю народних ігор є повчальний зміст, який подається в ігровій формі.

За своєю структурою більшість народних ігор прості, однопланові, завершені, в них в єдине ціле поєднуються слово, рух, пісня.

У закладах дошкільної освіти народні рухливі ігри проводяться у фізкультурному чи музичному залі, а також на прогулянкових майданчиках. Їх організовують для підгруп або всієї групи дітей, а також інтегрують у фізкультурні заняття. Після опанування правил і основ гри діти можуть проводити її самостійно, що сприяє розвитку їхньої ініціативності та самостійності.

Під час роботи з дітьми старшого дошкільного віку важливо формувати стійкий інтерес до народних рухливих ігор, створюючи умови для їх організації як на прогулянках, так і у вільний час. Це дозволяє дітям не лише розвивати фізичні та соціальні навички, а й вивчати культурну спадщину через активну діяльність.

Керівництво грою передбачає ретельний добір ігор, які відповідають віковим особливостям дітей, їхньому рівню рухової активності, а також умовам конкретного моменту. Необхідно враховувати доступність правил і змісту гри, запобігати перезбудженню або перевтомі дітей, забезпечуючи позитивний емоційний настрій і комфортні умови для гри [3].

Народні хороводні ігри проводяться в ранкові години, на прогулянці, в другій половині дня. Вони також входять до складу занять з усіх розділів програми, ними бажано закінчувати заняття для піднесення емоційного тону старших дошкільників. Без хороводних ігор не може обійтись жодне народне свято чи розвага. «Для того, щоб це животворне джерело не замулювалося, - пише Е. Вільчковський, - не згасали його пульсуючі водограї, котрі повсякчас погамовують духовну спрагу, приносять нам радість і здоровий дух, мусимо бути ревними оберігачами наших кращих народних традицій, серед яких уособне місце посідають дитячі ігри і

яким відведена самою природою виняткова роль у вихованні наших дітей» [3, с. 154].

Важко переоцінити значення ігор і забав у справі формування фізично здорового, етично стійкого й інтелектуально розвиненого майбутнього члена суспільства. Завдяки народним іграм можна виховати в дитині всі ті властивості, котрі ми шануємо в людей і котрі нам би хотілось прищепити дітям різними оповіданнями, бесідами та навчанням.

Граючись, дитина зосереджує увагу, а це вже є початком виховання сильної волі. Захоплена грою дитина загартовується в терпінні, бо ніколи не скаржиться на біль, якщо впаде чи вдариться ненароком. Від такого болю за інших обставин вона би пролила чимало сліз. Граючись, дитина легко схоплює, розуміє та запам'ятовує гру, а ці якості, постійно розвиваючись, у свою чергу полегшують виконання складніших завдань.

Народна фізична культура включає ті види рухової активності та методи їх використання, які історично склались як наслідок непрофесійної діяльності з метою фізичного, психічного та фізіологічного впливу на розвиток людини, адекватного пристосування до умов навколишнього середовища, підготовки до трудової діяльності та військової справи. У цьому плані слід указати на педагогічну значущість народних ігор, основні компоненти яких (зміст, форма, методичні особливості) роблять їх одним з ефективних засобів, що можуть застосовуватись у всіх ланках системи фізичного виховання [1].

Народні ігри поділяють на групи: насамперед це сезонно-обрядові ігри типу «Кривий танець», «Горішок», «Подоланочка». У давні часи такі ігри проводились у певні пори року, у дні календарних свят і супроводжувались обрядовими піснями та хороводами. Де які з них починались магічними звертаннями-закличками до сил природи, птахів. У побутових народних іграх відображено працю українського народу (землеробство, тваринництво, ковальство, мисливство, рибальство): «Гуси», «Нема пана вдома», «Коваль». Ігри-ловітки («Піжмурки», «Латка», «Квач») - безсюжетні ігри, в яких удосконалюються навички швидкого бігу. Серед народних ігор можна також виділити ігри-

забави та ігри-атракціони. Вони мають естафетний характер з елементами змагань: стрибки на одній нозі, закидання м'ячів у рухому ціль, перетягування каната, ходьба на низьких ходулях, підстрибування та ловіння ласощів (бублика, цукерки) зубами - «Бій півнів», «Перетягування бука», «Пес», ігри комічного характеру «Ледачий Гриць», сюди ж можна віднести гойдання на гойдалках, катання на саморобних каруселях, лазіння по гладенькому стовбуру, ліплення снігової баби тощо [2, с. 78].

Як зазначено вище, вибір ігор є, тому, обираючи, які ігри можна пропонувати дошкільникам, слід урахувувати природні умови. Скажімо, гуляючи в лузі, доречно пограти в «Гусей», «Віночок», «Подоланочку»; біля водойми - у «Міст», «Качок і рибалок», «У річку гоп»; у лісі - у «Грибок» «Горішок» тощо [2, с. 78].

Отже, за допомогою українських народних рухливих ігор, розваг і забав можна не лише формувати рухові вміння, розвивати фізичні якості, виховувати позитивні риси характеру як особистості, але й збагачувати молодь знаннями про історію, звичаї й традиції різного народу.

Список використаних джерел

1. Галаманжук Л. Л. Оздоровчі технології та діагностичні методи фізичного розвитку дітей: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Рута, 2019. 122с.
2. Кругляк Т., Кругляк Н. Рухливі ігри та забави в дошкільних навчальних закладах. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 64 с.
3. Марєєва Т. В., Бабачук Ю. М. Розвиток рухової творчості у дітей старшого дошкільного віку засобами рухливої гри. *Дошкільна педагогіка*. Випуск 29. Т. 2.2020. С. 156-163.